Karin Enström: Tal vid Folk och försvars rikskonferens 2013

Talare	Datum	Plats
Karin Enström Försvarsminister	15 januari 2013	Sälen

Mina damer och herrar,

Sverige ska ha en försvarsmakt som är anpassad för att möta dagens och morgondagens hotbild – inte den hotbild som fanns när jag ryckte in 1984. Försvarsreformen lägger grunden för denna anpassning. Sammantaget så har den operativa förmågan stärkts sedan alliansregeringen kom till makten 2006.

Jag vill ha ett modernt och effektivt försvar, jag vill inte tillbaka till gårdagen. Arbetet fortsätter och det är med siktet riktat framåt jag har tagit mig an uppgiften som Sveriges försvarsminister och som jag är här idag.

Säkerhets- krisberedskaps och försvarspolitiken syftar till att hela tiden, dygnet runt, vara förberedd på att det oförutsägbara kan inträffa. Naturkatastrofer, terrordåd och allvarliga samhällsstörningar kan komma utan förvarning. Till arbetets natur hör att vår planering och våra förmågor aldrig kommer att nå en slutpunkt.

Den globala utvecklingen präglas av nya och gränsöverskridande hot. Samtidigt kan vi se att betoningen på stater som aktörer åter är mer framträdande. Vissa länder, också i vårt närområde, visar idag tecken på ökad protektionism och mindre samarbetsvilja. Länder som stärker sin kontroll över den egna befolkningen. Som ökar sina militära ambitioner.

Säkerhetspolitiska förändringar kan ske snabbt i enskilda länder och regioner. I närområdet kan vi inte utesluta ett väpnat angrepp, även om vi inte ser ett sådant hot under överskådlig tid. Vår beredskap för att hantera denna komplexa hotbild måste hela tiden utvecklas och förnyas.

Om vi först vänder våra blickar österut; Tendenserna i Rysslands utveckling är motsägelsefulla. De demokratiska reformer som genomförts är utmanade av en mer auktoritär utveckling. Den ryska ledningens kontroll över såväl ekonomi som samhällsliv motverkar frihet och utveckling.

Desto mer hoppfull är den ryska medelklassens politiska uppvaknande. Vi ser krav på ökad transparens och rättssäkerhet. Den ökade interaktionen med omvärlden leder till nya förväntningar på staten.

Ryssland är i dag långt ifrån den militära stormakt som Sovjetunionen var under kalla kriget. Men den ryska självbilden av en stormakt kvarstår. Styrkedemonstrationer, även med militära medel och utanför landets gränser ses som legitimt av ledningen. Den ryska försvarsreformen har redan lett till den största omstruktureringen av de väpnade styrkorna sedan andra världskriget. En omfattande ökning av försvarsanslagen har de senaste åren skapat utrymme för materiell förnyelse och ökad övningsverksamhet.

Ryssland och EU har sedan flera år ett utbyggt partnerskap med regelbundna toppmöten. EU är idag Rysslands största handelspartner. Det finns en gemensam färdplan om säkerhet. Men det är fortfarande en lång väg att gå. Ett osäkerhetsmoment är det ryska missnöjet med EU:s energipolitik.

Rysslands relationer med Nato skuggas bl.a. av diskussioner kring Libyeninsatsen och Natos missilförsvar.

I västlig riktning är den transatlantiska länken av stor vikt för vår säkerhet. Den är fortfarande stark, men USA riktar en ökad uppmärksamhet mot Asien. Detta sker inte på bekostnad av, utan tillsammans med Europa. Det ökar däremot kraven på oss i Europa att ta ett större ansvar för kriser och konflikter i vår del av världen.

Vi ser också hur nätverk och organisationer får ökad säkerhetspolitisk betydelse. De människor som rest sig mot förtryck och för demokrati under den arabiska våren är beundransvärda. Samtidigt bidrar andra till att skapa osäkerhet och otrygghet i samhället. Hotet från terrornätverk som al-Qaida och al-Shabab kvarstår. På nätet finns grupper som genom it-attacker vill störa eller skada

samhällsviktiga funktioner. Enskilda individer kan orsaka stor skada med små medel.

Alla dessa tendenser jag nu har beskrivit måste vi beakta i vår analys av omvärldsutvecklingen. Utan att dra förhastade slutsatser och utan att övertolka eller underskatta utvecklingen. Därför har jag som Försvarsminister gett Försvarsberedningen uppdraget att analysera viktiga förändringar i den internationella utvecklingen såväl globalt som regionalt, och redovisa en bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen och konsekvenser för svensk försvars- och säkerhetspolitik. Beredningens slutsatser kommer att utgöra ett viktigt underlag i arbetet med ett nytt inriktningsbeslut för tiden efter 2015.

I takt med att vår säkerhetspolitik har förändrats har försvaret blivit ett mer aktivt säkerhetspolitiskt instrument. Ett instrument för att trygga vårt land, våra värderingar och våra intressen.

Alliansregeringen genomför den största försvarspolitiska reformen på mycket länge. För mig är det en prioriterad fråga att säkerställa att reformen genomförs. Vi ska ha ett modernt och effektivt försvar. Hela Sverige ska försvaras.

Från den 1 januari 2013 är Försvarsmakten organiserad i sin nya insatsorganisation. Krigsplacering av personal och materiel pågår. Med det får myndigheten en organisation som är fullt utrustad och fullt bemannad. Huvuddelen av fartygen, flygplanen och delar ur markstridsförbanden är tillgängliga inom några dagar. Sammantaget så har den operativa förmågan stärkts sedan alliansregeringen kom till makten 2006.

Personalförsörjningen är en central del av reformen. Utan kunniga och lojala medarbetare spelar det ingen roll hur bra materiel man har. Personalen är Försvarsmaktens viktigaste resurs och det vill jag att varje individ ska känna.

Idag är Försvarsmakten i flera avseenden en arbetsgivare bland andra. Det ställer krav på Försvarsmakten som just arbetsgivare. Modern och inkluderande. Konkurrenskraftig med en kvalificerad och utmanande verksamhet för de anställda.

Reformen av personalförsörjningen berör hela samhället. Försvarsmakten blir sannolikt Sveriges största ungdomsarbetsgivare. Det skapar stora möjligheter för

tusentals ungdomar men också för åtskilliga förbandsorter. Här vilar ett ansvar på övriga samhället att medverka till goda förutsättningar när det gäller boenden, utbildning och annan service. Vi måste alla hjälpas åt med att sprida kunskapen om fördelarna med att anställa tidvis tjänstgörande personal till civila arbetsgivare.

Hittills har intresset för att arbeta i Försvarsmakten varit stort. Myndigheten når sina mål om rekryteringen av kontinuerligt tjänstgörande soldater. När det gäller tidvis tjänstgörande soldater finns en del kvarvarande utmaningar. Men det är först nu under 2013 som tidvis tjänstgörande soldater utbildas från grunden i det nya systemet.

Försvarsmakten måste också se till att soldaterna stannar kvar under hela sin tjänstgöringsperiod. Som stöd för myndighetens arbete gav regeringen därför i torsdags i uppdrag till Totalförsvarets Forskningsinstitut att göra en studie av rekryteringen av militär personal. På så sätt får vi en tydligare bild av antagningen till den grundläggande militära utbildningen, utifrån erfarenheterna så här långt. Det ger ett underlag för att bedöma eventuella behov av anpassningar i systemet.

En förutsättning för en tillgänglig insatsorganisation är väl övade förband. Jag vill särskilt understryka betydelsen av kvalificerade övningar för såväl förbandens kvalitet som för personalens motivation. Sedan jag tillträdde har jag besökt ett antal övningar. Det går inte att ta miste på motivationen vare sig det är ombord på HMS Sundsvall, i en stab i Skövde eller på en Hemvärnsövning utanför Nynäshamn. Försvarsmakten planerar nu för en övningsserie med ökande omfattning och komplexitet som syftar till en fullt ut övad insatsorganisation.

Ambitionsökningen för hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna ökar betydelsen av men även kraven på de frivilliga försvarsorganisationerna som stöttar Hemvärnet med personal och kompetens.

Det finns en annan viktig aspekt av försvarsreformen som inte har uppmärksammats tillräckligt mycket. Den har, utöver ett försvarspolitiskt värde, ett samhällsvärde. Ett rättvisevärde. Och inte minst ett jämställdhetsvärde. Med beslutet som fattades om försvarsreformen blev Försvarsmaktens personalförsörjning könsneutral.

Men det krävs mer än ett beslut i riksdagen. Det måste skapas förutsättningar för en jämställd organisation i praktiken. Det krävs ett aktivt utvecklingsarbete.

Under det gångna året har jag fått ökad inblick i jämställdhetsarbetet i Försvarsmakten. Jag har tyvärr bilden av att det finns stora utmaningar kvar innan vi uppnått ett jämställt försvar. Regeringen har därför gett Försvarsmakten i uppdrag att ta fram en särskild plan för hur myndigheten ska öka jämställdheten. Vi förväntar oss konkreta resultat.

I vår sätts svenska Black Hawk-helikoptrar, för första gången, in i Afghanistan. Bara två år efter riksdagsbeslutet kommer helikoptrarna att vara operativa. Denna rekordsnabba process är ett exempel på hur den nya materielförsörjningsstrategin är tänkt att fungera.

Materiel ska i större utsträckning vidmakthållas och uppgraderas. Plattformar bör utnyttjas längre än vad som tidigare planerats. Nyanskaffning ska inriktas mot materiel som redan finns utvecklad och ska upphandlas i konkurrens.

Grunden för denna omläggning är att det nya försvaret ställer krav på en mer effektiv materielförsörjning med kortare ledtider och större flexibilitet.

Samtidigt som materielförsörjningen anpassas till Försvarsmaktens behov – här och nu – arbetar vi för en allt öppnare marknad på försvarsmaterielområdet. Det ställer krav, men det är också en förutsättning för en tillgänglig och användbar försvarsmakt. Ökad konkurrensupphandling, i Sverige och i Europa, gynnar också den svenska industrin.

Ett välkänt och omfattande materielprojekt är JAS Gripen. Vi vidareutvecklar befintlig materiel tillsammans med en partner – Schweiz. Schweiz blir det sjätte landet att flyga Gripen. Det understryker att Gripen är ett kvalificerat och kostnadseffektivt alternativ. Riksdagen har ställt sig bakom regeringens inriktning. För Sveriges del innebär detta att vi tillgodoser vårt långsiktiga behov av flygstridskrafter.

Både i år och nästa år har Försvarsmakten en ekonomi i balans. Efter 2015 gör Försvarsmakten i sin inledande analys bedömningen att så inte kommer vara fallet. Detta tar jag på stort allvar.

Men underlaget som Försvarsmakten har lämnat ger inte svar på alla frågor om utvecklingen under kommande år. Regeringen beslutade därför under hösten att ta ett helhetsgrepp kring Försvarsmaktens ekonomi. Tillsammans med myndigheten görs nu en djupare analys av den långsiktiga ekonomiska utvecklingen. Försvarsmakten ska redovisa sin del senast 1 mars 2013. Det underlaget ska ge mig och regeringen möjlighet att bedöma om det finns behov av att fatta strategiska beslut.

I finanskrisens spår har många europeiska länder tvingats till stora besparingar. Tack vare en ansvarsfull ekonomisk politik kan Sverige istället satsa på försvaret. Men i tider av finansiell oro och minskande försvarsbudgetar är det mer aktuellt än någonsin att hitta nya sätt för att uppnå effektiva lösningar. Våra säkerhetsintressen sammanflätas alltmer med omvärldens. Samarbeten med andra blir därmed alltmer i fokus.

Förmågesamarbeten kan ske i olika typer av konstellationer: inom ramen för EU, Nato, regionalt eller bilateralt.

Det nordiska försvarssamarbetet Nordefco är ett värdefullt alternativ för praktiskt samarbete som har fungerat mycket väl. Gemensamma flygövningar inom s.k. Cross Border Training mellan Sverige, Norge och Finland kommer att utökas och nu även omfatta Danmark. Säkerhet och samverkan med våra närmaste grannar är av stor betydelse för Sverige. Utrikesministern och jag utvecklade regeringens syn på det nordiska samarbetet i en debattartikel i söndags.

Sverige lägger stor vikt vid det arbete för fred och säkerhet som görs inom den Europeiska Unionen. Hittills har Sverige bidragit till alla civil-militära insatser som EU satt upp. Ett brett engagemang – där utrikespolitik, utvecklingspolitik, säkerhetspolitik och försvarspolitik knyts närmare varandra – är avgörande. Demokrati, mänskliga rättigheter och utveckling är en förutsättning för långsiktig fred och säkerhet. Genom att EU, Nato och FN arbetar tillsammans får vi just dessa breda krishanteringsinstrument.

Vårt samarbete med Nato spelar en central roll för såväl försvars- som säkerhetspolitiken. Natos artikel 5 spelar alltjämt en avgörande roll för stabiliteten i vårt närområde liksom för den transatlantiska länken och USA:s

engagemang i Europa.

Nato är den enda aktören i Europa som kan genomföra större militära krishanteringsinsatser. Det är det primära forumet för transatlantisk säkerhetspolitisk dialog och samarbete.

Sverige ska fortsätta vara en aktiv och deltagande partner till Nato. Vi välkomnar Natos mer flexibla partnerskapspolicy som gör det möjligt att i större utsträckning skräddarsy vårt eget förhållande till alliansen. När jag träffade Anders Fogh-Rasmussen igår bekräftade han det jag också tidigare hört från Nato-företrädare i olika sammanhang: Sveriges bidrag till samarbetet värdesätts högt. Vårt deltagande på Balkan, i Afghanistan och i Libyeninsatsen har bidragit till detta. Vi kommer att fortsätta utveckla vårt samarbete med Nato.

Genom insatser och genom kvalificerad övningsverksamhet utvecklar vi vår samverkansförmåga. Solidaritetsförklaringen som antogs 2009 är det tydligaste uttrycket för vår nya säkerhetspolitik. Vi bygger upp vår förmåga att hantera kriser enskilt och tillsammans med andra länder. Säkerhet skapas i samverkan med andra.

Det finns de som ifrågasätter varför Sverige skickar kvinnor och män till Afghanistan eller Adenviken för att delta i internationella insatser.

Låt mig vara tydlig!

Vårt engagemang i internationella insatser är en viktig del av vår säkerhetspolitik. Det visar att Sverige tar sitt ansvar för internationell fred och säkerhet. En tryggare värld skapar i förlängningen också ett tryggare Sverige. Ett exempel; Kustbevakningen deltar just nu i EU:s insats Atalanta utanför Afrikas Horn med ett övervakningsflygplan och Försvarsmakten förbereder sitt deltagande under våren och sommaren i samma insats. Insatsen gynnar inte bara lokalbefolkningen och skyddar mattransporter. Varje år passerar cirka 33 000 handelsfartyg genom Adenviken. Insatsen säkrar alltså viktiga handelsleder och därmed europeiska och svenska handelsflöden.

Strax efter att jag tillträtt som försvarsminister besökte jag insatsen i Afghanistan. Det är idag vår största insats, och är det enskilt största samlade åtagande som Sverige gjort gentemot ett annat land. Då fanns ca 500 personer

på plats. Nu går insatsen in i en ny fas och styrkan har minskats till ca 400.

Ett fördjupat nordisk-baltiskt samarbete etableras just nu i insatsområdet. Med ett gemensamt bidrag – fram till sommaren 2014 – har vi möjlighet att fördela uppgifterna och upprätthålla förmåga.

Regeringen har höga ambitioner när det gäller internationella insatser. I takt med att Afghanistaninsatsen minskar kommer det finnas utrymme att bidra i andra områden. Det ska dessutom finnas förmåga att öka vårt engagemang jämfört med idag. En förfrågan om svenskt deltagande i en insats kan komma med mycket kort varsel. Jag är därför nöjd med att det finns handlingsfrihet i form av avsatta medel i statsbudgeten för detta.

Några dagar innan jul skickade jag en julhälsning till våra kvinnor och män ute i fält. De kvinnor och män som omsätter vår politiska inriktning i faktisk handling. Förutom att önska dem god jul i en tid när hemlängtan kanske är större än vanligt ville jag också påminna dem om hur viktig deras insats är och uttrycka regeringens tacksamhet. Vår tacksamhet gäller givetvis även alla de veteraner som har tjänstgjort i insatser världen över.

Jag kommer att återkomma till krisberedskapen och samhällsskyddet i eftermiddag, men vill redan nu säga något om detta. I höst planerar jag att presentera en proposition om samhällets krisberedskap. Jag vill bl.a. belysa frågor som Sveriges möjligheter att ta emot internationellt stöd vid kriser och allvarliga händelser, samhällets informationssäkerhet och en översyn av alarmeringstjänsten.

För låt oss inte glömma att de som bor på äldreboenden och våra barn i skolan ska kunna känna sig trygga med att brandsäkerheten är god. Låt oss inte glömma hur pandemier kan slå hårt mot människors liv och hälsa och skada hela samhället.

Att stärka samhällets robusthet handlar för mig om att få samhällets samlade resurser att verka på ett så effektivt sätt som möjligt. Om att förebygga, motstå och hantera allvarliga olyckor och kriser. Det handlar om samverkan i ett brett perspektiv mellan myndigheter, frivilligorganisationer, näringsliv och enskilda individer.

Sedan millennieskiftet har Sverige och världen drabbats av ett antal tragiska händelser, som har lett till en utveckling av krisberedskapen. Attentaten i USA 11 september 2001, tsunamin i Thailand 2004, stormen Gudrun 2005, och 22 juli-attentaten i Norge 2011, påverkade oss alla på ett eller annat sätt. Mycket har hänt sedan 2006. I Regeringskansliet finns numera ett särskilt kansli för krishantering. 2009 bildades Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Men det finns fortfarande mycket att förbättra, särskilt avseende samverkan mellan myndigheter, vad gäller att möta påfrestningar i samhället.

I år leder Sverige det nordiska samarbetet om räddningstjänst och krisberedskap, Hagasamarbetet. Det finns en nordisk samsyn om de hot och utmaningar som vi står inför, men också en vilja att stödja varandra för att hantera dessa utmaningar. Viljan tar sig uttryck i den nordiska solidaritetsförklaringen om hjälp och stöd i händelse av allvarliga olyckor och kriser. Jag hoppas att vi under svenskt ordförandeskap kan ta ytterligare steg i att utveckla Hagasamarbetet.

Även om jag föregriper kommande programpunkt vill jag redan nu beröra några av lärdomarna från 22-julikommissionen. Händelserna i Oslo och på Utöya har berört oss djupt.

Vi bör öka riskmedvetenheten i samhället. Det handlar inte i första hand om resurser, regelverk eller organisation utan om ledarskap, samverkan och attityder. Låt mig konstatera att det är ett delat ansvar. Det offentliga har ett ansvar. Individen har ett annat.

Vi måste också se till att samverkan mellan myndigheter och andra samhällsaktörer fungerar vid en krissituation. När vi följer upp och utvärderar en kris eller allvarlig händelse ska vi i efterhand kunna beskriva vårt operativa agerande med orden – resurserna fann varandra.

Jag vill också göra en reflektion om de människor som finner varandra utanför det offentligas ramar. I kriser – stora som små – ser vi hur människor går man ur huse, ofta med risk för egen hälsa, för att hjälpa till. Låt oss värna de goda krafterna i samhället!

Jag har nu varit försvarsminister i snart ett år. Redan när jag tillträdde så pekade jag ut mina tre huvudprioriteringar.

Att stärka samhällets robusthet och vår samlade förmåga att hantera kriser,
att genomföra försvarsreformen,
att förbereda för ett nytt försvarspolitiskt inriktningsbeslut 2015.

När jag träffar de kvinnor och män som arbetar inom samhällets krisberedskap och försvaret känner jag mig förvissad om att vi, tillsammans, går i rätt riktning. Tillsammans skapar vi säkerhet och beredskap. Tillsammans skapar vi trygghet för medborgarna.

Tack.

Källa
Manuskript hämtat från regeringen.se (2023-09-01)

Taggar
Moderaterna, Politiska tal

URI
https://www.svenskatal.se/tale/karin-enstrom-tal-vid-folk-och-forsvars-rikskonferens-2013